

Kauslunde-Gamborg Lokalhistoriske Arkiv

1995

ARKIVETS ADRESSE:

Assensvej 179

UDSTILLING:

Assensvej 179

ÅBNINGSTID:

Hver tirsdag kl. 19.00-21.30
eller efter aftale.

Eskild Gormsen fortæller:

Indtil hen imod midten af forrige århundrede var der en toft her midt i byen, hvor Enkesædet til Præstegården lå. Den strakte sig fra skellet mellem Eskedal i vest og Lindegård i nord. Mod øst til skellet ind til husene langs, nu, Gamborgvej. Mod syd til Borrevej.

Omkring 1850 blev der her opført en ny skole til afløsning for den gamle, hvor Jens Juel havde haft sin barndom. Den blev herefter privatbolig.

Den nye skole blev opført på langs med Borrevej. Der blev indrettet beboelse i vestenden og skolestue i østenden. - Nogle meter mod nord blev opført avlsbygninger. En del af lærerlønnen skulle læreren hente ud af et lille lændbrug.

Der var et jordstykke øst for Gamborgvej - lige efter, hvor den gamle forskole nu ligger og op til Assensvej, som hørte til skolen. Modsat dette var der en strimmel langs Assensvejen, som hørte til Enkesædet. Denne blev senere skilt fra og Lykkenshjem blev bygget her.

Gamborg skole o.1850 - 1926

I 1864, da krigen var slut, kom en ung hjulmand hjem og skulle til at skabe sig en fremtid. Hans navn var Per Jørgensen, og han kom antagelig fra Skydebjerg. Han havde en kusine, som var gift gårdmandskone på Eskedal. Her havde man en lejlighed efter en indsidder ved navn Diderik. Den stod tom, og så fik han lov at starte hjulmandsvirksomhed her.

På Eskedal er der endnu 6 - 7 stole i brug, som blev lavet her i Dideriks stuer. Men lokalerne blev ret hurtigt for små. Så Per fik den nederste ende af Enkesædet, nu skolejord, skilt fra, og opførte værksted og beboelse her.

Det blev en blomstrende forretning, som så senere blev flyttet ud på Skrillinge mark. Senere er værkstedet flyttet til Middelfart, og går nu under navnet Juul Jørgensens Karosseriværksted.

Under de slesvigske krige havde Gamborg mange indkvarteringer af soldater, og det gik ikke sporløst hen over sognet. Især gik det ud over Holmegård, som den gang lå, hvor nu Havely ligger, Østerbyvej nr. 8.

Sommeren 1848 havde man igen indkvartering. Det var søndag, og der var barselsgilde på Østergård, hvor byens folk var samlet. Østergård lå dengang mellem Strandgården og Hammerhus.

På Holmegård var der fuldt op af soldater. De havde sat deres geværer sammen i en pyramide ude på gårdspladsen. Det var dårligt gjort, for pyramiden væltede, og et skud gik af og tændte ild i stråtaget. Der gik bud til Østergård om, hvad der var sket, og der blev hurtigt oprud fra suppen. Den eneste, som blev tilbage, var den gamle degn, han ville dog nok have den sidste skefuld suppe med.

Resultatet af branden blev, at Holmegård blev flyttet ud, hvor den ligger i dag. - I årene omkring 1850 blev meget bygget om ude i Østerbyen. Næsten alle stuehusene der ud af er fra de år.

I 1873 blev Hans og Ane Marie Gormsen gift og overtog fæstet af Eskedal. Næste år begyndte de ombygningen af gården, som samtidig blev flyttet over på den anden side af vejen. Det gav mulighed for at lægge et stykke til kirkegården. Den ene lunge

af Eskedal lå nemlig der, hvor nu kastanietræerne og de østligste gravsteder er. Samtidig blev der anlagt en allé op til kirken, der hvor der tidligere var indkørsel til gården.

Indkørslen hed engang Eskes Gyde.

Kirkelågen, som tidligere var nord for kirken, blev så flyttet og sat op i det nye dige og den gamle indgang blev sløjfet.

Rundt i Danmark er man begyndt at bygge forsamlingshuse. Den tanke er efterhånden også nået til Gamborg. - Vi har jo aldrig sådan været blandt de første. Men der bliver taget initiativ til at opføre et sådant her i Gamborg, og den 22. november 1892 blev Gamborg Forsamlingshus indviet. Den dag har siden været generalforsamlingsdag for forsamlingshuset. Seneere blev det så bystævnedag for samtlige foreninger i Gamborg.

Omtrent samtidig med at forsamlingshuset blev bygget, blev der opført en ny skolestue. Den gamle var måske blevet for lille. Men en dag, mens man arbejdede på opførelsen, kom der en gammel mand forbi og så på det fornemme byggeri. Han udbrød da "I vil da ikke ha' at ungerne skal have sådan et palads"? - Hvad mon han ville have sagt, da Hyllehøjskolen blev bygget!

Der gik så et par år, så når vi til 1896-97. Så blev Nymarksgård og Bjergdalsgård enige om at mageskifte. De havde jo hver haft halvdelen af Bjergdalsgårds jord her midt i byen, samt halvdelen af Nymarksgårds mark på Vestermarken. Det blev så Nymarksgård, som blev flyttet ud og blev nabogård til Vestergård. To år efter går det løs i den anden ende af byen, idet Østergård bliver flyttet ud, hvor den ligger nu, som en af de østligste forposter i sognet. I 1910 opstod der brand på Østergård, hvorved en del af gården nedbrændte. Senere er stuehuset blevet fornyet.

Den gamle Møllegaard o.1920

Seks år senere i 1916 kom der en lov om, at herregårdene skulle afstå en del af deres jord. Det betød for Wedelsborgs vedkommende, at de solgte en hel del bøndergods fra, bl.a. Gamburg. Det vil sige, at der pludselig kom en hel flok selvejere til -med og mod deres vilje. - Østerbyvej 4, nu Møllegård, blev overtaget af fæsteren Mads Jørgen Andersen, men han solgte ret hurtigt gården til kreaturhandler Karl Rasmussen, vel omkring 4

1918. Karl Rasmussen var, hvad man dengang kaldte en "gårdslagter", det vil sige, en der købte gårde op og delte dem op, og solgte alt af værdi. Da Østerbyvej 4 havde været igennem den omgang, så den anderledes ud. Noget af det, som skete, var, at den mark, som ligger øst for vejen fra Assensvej til Kauslunde, blev solgt til Ejstrupgård.

Da Karl Rasmussen var færdig med Østerbyvej 4, solgte han den til Alfred Pedersen, som tidligere havde overtaget sit fødehjem, vindmøllen oppe på bakken og den tilhørende lille gård, der lå lige nord for det daværende gadekær og lige overfor indkørslen til Elmegård.

Men ved den tid var der kommet en lov om sammenlægning af jord, netop for at bremse "gårdslagternes" aktivitet. Så Alfred Pedersen måtte afstå halvdelen af møllejorden, hvorved den nordlige ende af møllemarken blev skilt fra og solgt til en mand, der hed Hans Hansen. Hans Hansen og hans kone boede i den gamle møllegård i nogle år, men byggede så statshusmandsbruget Mølleløkken.

Julenat 1923 blev det et forfærdeligt uvejr. Vinden sprang pludseligt om, så møllen kom til at stå i bagvind, og det kan en hollandsk vindmølle ikke tåle. Resultatet blev at "Hatten" blæste af. Dette skete for mange fynske møller den nat, og da vindkraftens æra var ved at være forbi, blev mange af disse møller ikke genopført. Det gjalt i hvert fald for Gamborgs mølles vedkommende. Den blev fjernet og mølleriet flyttet til Østerbyvej 4, som først kom til at hedde "Gamborg Mølle" og senere Gamborg Møllegård. Her drev Alfred Pedersen mølleri til hen imod jul 1945, hvor F.A.F. overtog rettighederne og havde lager her og drev mølleri indtil ca. 1950, hvorefter det hele blev lagt ind til Middelfart. Selve mølleriet gik siden tabt under branden i 1961.

Den gamle Møllegård blev solgt fra jorden, da "Mølleløkken" blev bygget, og omkring 1932 byggede den daværende ejer, Kristian Jørgensen, det nuværende Møllebo og rev den gamle gård ned. Kristian Jørgensen var i mange år vejmand i Gamborg sogn.

Men dermed er møllernes tid i Gamborg ikke forbi. Gamborg Vandværk blev i mange år drevet af vindkraft, men blev så overtaget af elkraft. - Der gik ikke mange år inden, der igen var mølle i Gamborg. I 1991 blev rejst en mølle til elproduktion, så vi tapper stadig kraft fra vinden her i Gamborg.

Gamborg Mølle o.1920

Indtil 1921 var Gamborg Præstegård en firelænget gård. Men i 1921 blev den jord, hvor Vesterled nu ligger solgt fra og i den anledning blev den nordligste længe brudt ned og flyttet ud. og opført på jorden som staldbygning. Den har fungeret som sådan indtil nu, hvor Jens Jørgensen har bygget nyt.

Jorden og staldbygningen blev købt af Jens Jørgensens farfar, Rasmus Jørgensen, der finanserede jordkøb og opførelse af bygninger med statslån. Der blev således oprettet to statshusmandsbrug her i Gamborg i kraft af den nye husmandslov.

I den længe, som blev nedbrudt var gadeporten til Præstegården. Over porten var en bjælke "Porthammeren", og i den var følgende tekst indhugget: "Ved guds hånd omstyrtet, Ved hans hjælp genrejst". Efter en noget omskiftelig tilværelse er den nu indmuret i trappeopgangen i den nuværende hovedbygning.

Forklaring til teksten må være, at den bygning bjælken sad i blev væltet af en storm.

Gamborg Præstegaard o.1955

I begyndelsen af 30'erne fik Rasmus Westergaard anlagt vej over marken til Nymarksgård. Han hentede nedbrydningsmateriale, da man nedbrød Mariemøllen på Kauslunde mark. Efter grundforberedningen blev vejen optaget som kommunevej. For beboerne var det en stor lettelse i det daglige, at man nu slap for at skulle helt op gennem Gamborg for at komme til byen.

Få dage efter at dette skrift var afsendt til Nr. Aaby bogtrykkeri døde Eskild Gormsen.

Vi er derfor endnu mere taknemmelige for at kunne bringe Eskilds fortælling om Gamborg.

I 1994 var Skrillinge i focus. Først med åbning d. 1. marts af udstillingen "Fra det gamle Skrillinge" og senere d. 1. november "Husflid fra det gamle Skrillinge". Begge udstillinger var godt besøgt og vi vil gerne takke for alle oplysninger, lånte materialer og afleveringer.

Den første udstilling i 1995 åbner d. 14. marts. Den omhandler 3 vidt forskellige emner: "Fra Gamborg Mølle til Mølleløkken" , "Dage omkring befrielsen 1945" og "Jens Juel 250 år". I den forbindelse efterlyses alt, fotos, skrifter, dokumenter, udklip mundtlige oplysninger m.m.

Der holdes åbent hus søndag d. 19. marts kl. 14 - 17.

Generalforsamling afholdes i arkivet onsdag d. 5. apr. kl. 19.
På gensyn i arkivet.

Åbningstid:

Hver tirsdag kl. 19-21.30.

Adresse:

Assensvej 179.

Medarbejdere:

Thorkild Bjerregaard	64 40 31 71
Ellen Margrethe Brogaard	64 40 23 94
Karen Margrethe Christophersen (formand)	64 40 30 03
Eskild Gormsen	64 40 30 80
Johanne Hansen	64 40 30 87
Poul Henrik Dyre Hansen	64 41 16 46
Ebbe Jensen	64 40 13 83
Nelly Jørgensen	64 41 33 25
Ester Nørrelykke (arkivleder)	64 41 25 14
Karsten Brøchner Petersen	64 41 32 81
Gerda og Kurt Rasmussen	64 40 32 32
Tage Rasmussen	64 40 30 67
Johanne Stensgaard	64 41 30 28